

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 10-ге вид., переробл. та допов. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 1360 с.
2. Варналій З. С. Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст]. – Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.) // [Редкол. В. В. Черней, В. В. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – С. 59–63.
3. Катеринчук І. П. Вступне слово / І. П. Катеринчук // Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід і матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 29 квітн. 2016 р.). – Одеса: ОДУВС, 2016. – 184 с.

Шумейко Дмитро Олександрович,

викладач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ПІД ЧАС СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

З часу запровадження до КПК України інституту спеціального досудового розслідування у 2014 році сформовано практику його застосування, що дозволяє зробити певні висновки і узагальнення зокрема про види злочинів щодо яких здійснюється спеціальне досудове розслідування та проблеми міжнародного розшуку.

Із назви Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 7 жовтня 2014 р. № 1689-VII, яким і було запроваджено згаданий інститут, убачається, що законодавець виокремив корупційні злочини як окрему категорію і передбачив ймовірним ухилення підозрюваних, обвинувачених від слідства і суду.

Сьогодні можна констатувати, що такий підхід виявився вірним і розслідування корупційних злочинів часто здійснюється у порядку спеціального досудового розслідування.

Однією з умов здійснення спеціального досудового розслідування КПК України передбачає оголошення особи у міжнародний розшук. Вивчення та узагальнення правозастосовної практики показало, що існує проблема визначення моменту, з якого особа вважається оголошеною у міжнародний розшук, документів, що підтверджують здійснення міжнародного розшуку.

Зазвичай, під час встановлення факту оголошення особи у міжнародний розшук, суди вимагають від сторони обвинувачення документи, які підтверджують, що такий розшук здійснюється.

У листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 квітня 2013 року зазначено, що слідчий суддя, суд наділений правом розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого лише у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК, буде доведено, що такого підозрюваного, обвинуваченого оголошено у міжнародний розшук (ч. 6 ст. 193 КПК). Обов'язок доведення факту перебування підозрюваного, обвинуваченого у міжнародному розшуку покладається на слідчого, прокурора, який подав клопотання про застосування запобіжного заходу, та підтверджується відповідними відомостями (довідка, витяг із бази даних Інтерполу тощо). При цьому після затримання особи, яка перебувала у міжнародному розшуку, слідчий суддя, суд не пізніше як через сорок вісім годин з часу доставки такої особи до органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на місце вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний розглянути питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м'який запобіжний захід за обов'язкової присутності такого підозрюваного, обвинуваченого [1].

Серед фахівців ставлення до такої практики неоднозначне. У деяких клопотаннях до суду, сторона обвинувачення вказує на відсутність законодавчої вимоги надавати додаткові, крім постанови, документи на підтвердження здійснення міжнародного розшуку

Як було зазначено, переважно, суди вимагають від сторони обвинувачення підтвердження здійснення міжнародного розшуку, проте не завжди.

Так, Київський апеляційний суд зазначає, що відповідно до ч. 1 ст. 281 КПК України, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук. Зі змісту даної норми закону випливає, що такий розшук може бути державним, міждержавним, міжнародним.

Отже, чинний КПК України не визначає, якими саме доказами має бути доведено, що особа перебуває у будь-якому із видів розшуку, однак регламентує, що про оголошення розшуку (державного, міждержавного, міжнародного) має бути винесена органом досудового розслідування відповідна постанова (ч. 2 ст. 281 КПК України), що в даному випадку і було здійснено слідчим шляхом винесення постанови спочатку про оголошення ОСОБА_5 в державний розшук, а згодом детективом шляхом винесення постанови про оголошення ОСОБА_5 в міжнародний розшук.

Фактично ж дата винесення органом досудового розслідування постанови про оголошення підозрюваної особи в міжнародний розшук, її скерування з відповідними матеріалами до РА Укрбюро Інтерполу та внесення відомостей про це до Єдиного реєстру досудових розслідувань і є початковим етапом перебування особи в міжнародному розшуку в розумінні вимог ст. 281 КПК України, а будь-яких інших документів, зокрема, довідки Інтерполу, витягу з бази Інтерполу тощо, зазначена норма закону не вимагає [2].

Така позиція відтворена і в інших ухвалах.

Оголошення міжнародного розшуку в законодавстві, підозрюваним, який оголошений у міжнародний розшук, слід вважати особою, щодо якої вчинено таку сукупність процесуальних дій:

1)винесена постанова про оголошення особи в міжнародний розшук;

2)відповідна інформація внесена до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

3)інформація про оголошення особи в міжнародний розшук внесена до інформаційно-інтеграційної системи;

4) сформований і скерований запит до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України.

Слідчий суддя наголошує, що відповідні положення КПК України при вирішення питання про дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування не зобов'язують доводити факт перебування особи в розшуку, йдеться лише про оголошення в міждержавний та/або міжнародний розшук.

До цього слід додати, що детектив вправі здійснювати дії з розшуку підозрюваних осіб як в системі організації Інтерпол, так і поза нею. КПК України не обмежує поняття міжнародного розшуку тільки міжнародним розшуком каналами Інтерполу. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол лише дає змогу ефективно супроводжувати процес міжнародного розшуку та здійснювати криміналістичне, інформаційне, аналітичне, організаційне, методичне забезпечення такої діяльності. Сам Інтерпол не є органом, який уповноважений оголошувати будь-кого у розшук, а є лише одним із органів, який за певних умов може виконувати рішення про оголошення особи в міжнародний розшук.

За таких умов слідчий суддя відхиляє доводи захисника про те, що підтвердженням оголошення особи в міжнародний розшук є публікація Інтерполом картки-оповіщення червоного кольору та що відсутність на сайті Інтерполу такої картки-оповіщення свідчить про те, що особа не перебуває в міжнародному розшуку [3].

Водночас, протилежна позиція відтворена у іншому рішенні ВАС. Так, слідчий суддя зазначає, що на думку прокурора факт винесення органом досудового розслідування постанови про оголошення в міжнародний розшук підозрюваного та її скерування до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва

Національної поліції України є початком перебування особи в міжнародному розшуку.

Однак такі твердження є безпідставними, оскільки саме лише скерування постанови про оголошення особи в міжнародний розшук до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України не доводить факту належного оголошення підозрюваного в міжнародний розшук, в розумінні ст.ст. 193, 281 КПК України [4].

Про вказане зазначено і в самому листі Начальника Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва від 28.03.2020, надісланому у відповідь детективу, в якому вказано, що лист детектива НАБУ від 06.03.2020 разом з постановою про оголошення в розшук ОСОБА_1 від 05.03.2020 залишено без виконання, зв'язку з невідповідністю положенням Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 09.01.1997 № 54/1858 та Правилам Інтерполу з обробки даних, затвердженими Резолюцією 80-ї сесії Генеральної Асамблеї Інтерполу AG-2011-RES-07. Зокрема у запиті не вказано мету розшуку, а також заходи, які необхідно здійснити щодо розшукуваної особи у разі її встановлення на території іноземної країни, у зв'язку з чим Департамент позбавлений можливості коректного та правомірного використання інформаційної системи Інтерполу.

Водночас начальником Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва зауважено, що у разі необхідності розшуку ОСОБА_1, проведення заходів, спрямованих на встановлення його місцезнаходження та затримання, необхідно надати на адресу Департаменту належним чином завірену копію ухвали слідчого судді, суду про обрання щодо вказаної особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або вироку суду [5].

Отже, проблема очевидна і потребує термінового вирішення.

Наразі у ВРУ зареєстровано законопроект, який передбачає підставу для здійснення СДР – винесення постанови про оголошення підозрюваного, який ухиляється від явки до слідчого, прокурора у розшук. Тобто, вимога до слідчого, прокурора доводити факт оголошення (здійснення) міжнародного розшуку остаточно скасовується.

З одного боку це вирішить нагальну проблему правозастосування, але з іншого створить нові, адже, як убачається, оголошення у міжнародний розшук і його здійснення не одне і те саме, адже Інтерпол може відмовити у здійсненні міжнародного розшуку з різних причин. У такому випадку виникає ситуація, коли міжнародний

розшук не здійснюватиметься. Тобто фактично СДР відбувається, а підозрюваний не розшукується. У цьому випадку нівелюється сама мета СКП – забезпеченні невідворотності відповідальності для особи, яка учинила злочин і переховується від слідства і суду.

Не викликає сумніву те, що для виконання завдань кримінального провадження мають значення реальні дії щодо розшуку підозрюваного, обвинуваченого, забезпечення його участі у процесі та притягнення до відповідальності. Забезпечення особистої участі підозрюваного, обвинуваченого у процесі залишається важливою умовою та обов'язком сторони обвинувачення [6].

Список використаних джерел

1. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 квітня 2013 року № 511-550/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>

2. Ухвала Київського апеляційного суду від 29 жовтня 2018 року. Справа № 11-сс/824/523/2018. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77582920>.
<https://opendatabot.ua/court/87173961-0ef4f63cbccbc81c7f0c7eb676d09d30>

3. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 2 верес. 2020 р. Справа № 991/7316/20. Провадження1-кц/991/7517/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91396931>

4. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 26 жовт. 2020 р. Справа № 991/4717/20. Провадження1-кц/991/4868/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92550487>

5. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 26 жовт. 2020 р. Справа № 991/4717/20. Провадження1-кц/991/4868/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92550487>

6. Шумейко Д. О. Проблеми здійснення міжнародного розшуку у спеціальному кримінальному провадженні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. С. 174–180.